

АНОНІМНИЙ ДОПИС ДО ВІДЕНСЬКОГО «ВІСТНИКА»

Перемишль, дня 24 серпня [1862]

При престольной церкви нашей существует заведение півецко-учительское, із которго яко розсадника вийшло множество півців на всю нашу епархію і причинилося немало до однообразности пінія і устава обрядового межі нами. Не буде то од річи гдекотриї дати о тім заведенію сообщити і на тоє публічну звернути увагу. Начало своє завдячує оно старанности б.п. епископа, пізнійше митрополита і кардинала Михаїла Левицкого, которий будучи принужден для недостатку півців і катедрального клира нераз в великій свята божественную літургію, вмiсто співати, тільки читати а также епархіальному клирови церковно-книжнеє правило: «аще настоятель ізволит» в довольнійшеє застосованіє приоставляти, вимолив у Єго Милости Цісаря Франца¹ під д[нем] 12 (24) серпня 1818 затверженіє ново-учреденного заведенія півецко-учительского при престольнім храмі Рождества

¹ Франц I (1768–1835) – імператор Священної Римської Імперії, цісар Австрії (1806–1835).

св. Йоана Крест[ителя] і Предтечи². Щедрими датками і іними засобами wspomагав б.п. єпископ Михаїл тоє, кромі надії в Бозі жадних средств певних к удерживанію свому не маючє заведеніє; но і клир катедральний і єпархіальний неприостався поза своїм владикою в приношенію жертв всякого рода для нового заведенія, по котрім слушно роковали собі найкрасшю надію. Поблизькіи священники надсилали зерно і овощи, а подальші грошеві датки на удержаніє того воспиталища, і оно животіло. Но аби півці кромі пінія і устава образовали і просвіщалися, послано молодших до школи, а старшим предподавали світліи крилошане Йоан Могильницькій³, Йоан Лавровській⁴ і Петро Назаревич⁵: богочестіє, психологію, логіку і етику, осідніи же священники (на котрих виберано обично світлих мужей, добрих проповідників, точних уставників, хороших півців а всего придатних до архієрейскої асисти) як то: Анталь Вітошинській⁶, капелян із Малкович; Василій Желиховській⁷, намістник перемишльській і приходник вишатицькій; Андрей Борисевич⁸, піднамістник перемишльській і приходник коровницькій; Стефан Кордасевич⁹, приходник пралковецкій, Йоан Маршалкевич¹⁰, приходник валявській і о[тец] Максимович¹¹, приходник негребецькій, преподавали: граматуку руску, польску і німецку, считаніє в умі і цифрами, писаніє, типік, руку Дамаскина¹² і учили фігурального і уставомірного пінія. Тиї мужове лишали нераз догляд домашньої господарки, оставляли дома своїх дітей хорих, незважали на стужу і спекоту і всякую лиху хвилю, нежалували своїх брочок або часто і пішки ходили до Перемишля – аби тільки наставляти питомців заведенія півецко-учительского, аби участвуючи в асисти архієрейській увеличити туюже, аби промовити слово християнскої науки із амвона і засіяти зерно богоговінія і замилованія до церковного обрядя; піднести і

² Єпископ Михайло Левицький листом від 24 липня 1816 р. звернувся до священників перемиської єпархії з проханням підтримати задум відкрити Дяковчительський Інститут. 25 квітня наступного року було розіслано повідомлення на яких засадах має відбуватися набір учнів; вив. *Куренду*, що публікується у цьому ж журналі.

³ Іван Могильницький (1777–1831) – священник перемиської єпархії, крилошанин, мовознавець, автор шкільних підручників.

⁴ Іван Лаврівський (1773–1846) – священник перемиської єпархії, крилошанин, доктор богословії і філософії, автор підручників; заснував капітульну бібліотеку.

⁵ Петро Назаревич (†1837) – священник перемиської катедри, крилошанин.

⁶ Айталь Вітошинський (1792–1863) – священник перемиської єпархії, парох Букової. У роках 1836–1839 заступник ректора Львівської семінарії, згодом перейшов до Перемишля, де був ректором семінарії, займав високі посади в єпархіальних установах.

⁷ Василь Желехівський (1782–1858) – священник перемиської єпархії, у роках 1828–1834 парох підперемиських Вишатиць та перемиський декан.

⁸ Андрій Борисевич (1785–1831) – священник перемиської єпархії, висвячений у 1811 р. Під кінець життя був парохом у Коровниках під Перемишлем.

⁹ Стефан Кордасевич (1775–1851) – священник перемиської єпархії, висвячений у 1807 р. У роках 1829–1838 був парохом у Пралківцях під Перемишлем.

¹⁰ Іван Маршалкевич (1786–1858) – священник перемиської єпархії, висвячений у 1812 р. У роках 1828–1836 був парохом у Валяві під Перемишлем.

¹¹ Петро Максимович (1769–1843) – священник перемиської єпархії, висвячений 1799 р. парох підперемиського села Негрибки.

¹² Рука Дамаскина – спосіб рахувати на пальцях рук дні тижня та місячні фази, що дозволяло визначити дату Великодня.

увеличити обряд рускій, покріпити духа руского. Из всіх тих високого почитанія достойніших мужей, находится еще тільки во живих пречест[ний] Анталь Вітошинській, високопрепод[обний] архідіакон Собора Крилошан, которому щирійше руское спасибог за его труди і праці ізъявляем. — В сліди вишше ізчисленних добродіїв вступили в їх духу і по їх приміру дійствующіи синове їх, із которых на особенное узнаніе заслугуют: преч[естний] крилошан Лев Кордасевич; катихита гімназіяльний Юстин Желиховській; капелян коровницькій Атаназій Борисевич¹³ і головний півець при престольнім храмі Йоан Кордасевич, кождий бо із них в своїм заводі і по силам своїм дійствующи память свого родителя стараеся подражати ему і причиняеся дійствительно к піднесенію хвали Божої і увеличенію обряда нашого. Ми поглядаем на них і часто повторяем: достойні імене родителей своїх!

Найзнаменитшим покровителем і благодіятелем почитує заведеніє півецько-учительское справедливо епископа Йоана Снігурского, который всем сердцем і цілою душею будучи русином, звернув свої взори на реченное заведеніє і даючи ему никое устройство наділив тоєже віном, записуючи на его потреби Новосельці, село в Сяноцкім окрузі і призначаючи частицю доходів з дома в Перемишли ч. 63 «старий циркул» зовомого, забезпечив на всегда его существованіє. Що року опускає кільканадцять молодців тоє заведеніє, – розходится по всей епархії получивши місця на церковних дяко-учителей і розпростороняє тако церковное пініє і устав помежи народом руским.

Кожного року одбиваеся вибір убігателей до того заведенія; тойже відбився і тими днями у нас, т.е. дня 4 (16) вересня під председательством его преосвященства Томи¹⁴. Зголосилося 65 убігателей, а mezi ними много сиріт по священниках і дяко-учителях; оже легко мож било 24 опорожнених місць обсадити, що і послідовало – но з великим плачем і отчаянієм всіх прочих неполучивших місця для недостатку фонда. Поглядаючи на той плач і охоту молодців упражнятися в науках, рішився високопрепод[обний] схолярх др. Гинилевич, під котрого досмотром заведеніє стоїт, за согласієм прочих всеч[естных] крилошанів помістити еще кілька питомців надчислових в заведенію, гді будут мати обиталище, топливо і світло бесплатно і будут поберати науку; но довжній на собственім зіставати прокормленію. Більшая же половина ударованих молодців лишена всяких средств, довжна віддатися непевной судьбі і тільки в промисл Божий уповаючи вижидати помочи від чоловіколюбців. Чей тая приспіє їм принаймній по части із стороны всечест[нійшого] Братства св. Николая¹⁵, которое усердно промышляе, як би в поміч прийти уталантованим молодцям; а также непослідня надія ест в духовенству нашім – многії бо священники і добросердечніі отци обіцяли а другії довідавшись о той потребі ізволят гдещо із живностей і грошей до Института надсилати для тих, которіи довжній оставати на своїм хлібі, не мают ні комори, ні засобу.

¹³ Атаназій Борисевич (1823–1894) – священник перемиської епархії, висвячений 1851 р. У роках 1853–1854 адміністратор парохії в Поздячі, до 1871 р. адміністрував парохією в підперемиських Коровниках.

¹⁴ Тома Полянський (1796–1869) – перемиський владика від 1860 р.

¹⁵ Братство св. Миколая виникло у Перемишли 1749 р. при церкві Миколая на Знесінню, діяло до 1939 р.

В кінці ще вспінемо, що теперішнє заведеніє, кромі високопрепод[обного] дра Гинилевича, яко верховного надзирателя училищ в епархії, має катихитою всеч[естнійшого] Григорія Чайковського¹⁶, вікарного кат[едрального], котрий ізясняє питомцям богослуженіє і уділяє граматику славянскую; потім учителя всеч[естнійшого] г[осподина] Людвика Седляка¹⁷, директора фігурального пінія, котрий кромі науки тої уділяє науку численія і преподає методику, наконец учителя чест[нійшого] Йоана Кордасевича, котрий обучає в пінію церковнім і в уставі. Многії із питомців посіщають кромі того школи нормальнії, гімназіальнії або реальнії.

[Анонімний допис] // *Вѣстникъ*: Часопись урядова для Русиновъ австрійскої державы, рік XIV (Відень 1862/90), с. 357–359; передрук: *Дух і ревність: Владика Снігурський та інші перемишляни* / упоряд. Володимир Пилипович, нааук. ред. Олег Павлишин [=«Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі, т. II]. Перемишль – Львів 2002, с. 385–388.

До друку приготував і примітки спорядив *Володимир Пилипович*

¹⁶ Григорій Чайковський (1828–1909) – священик перемиської епархії, висвячений 1855 р. В роках 1855–1859 адміністратор парохії у Явірнику сяницького деканату, згодом катедральний вікарій. Від 1864 р. служив у Бітлі турчанського деканату.

¹⁷ Людвіг Седляк (пом. 1887) – чеський композитор і диригент, від 1854 р. зв'язаний з Перемишлем; автор церковної музики.